

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Полтавський державний аграрний університет

Кафедра обліку і оподаткування

«БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН»

**Збірник наукових праць VIII Всеукраїнської науково-
практичної конференції**

ПОЛТАВА 2025

Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін:
Збірник наукових праць VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції
(30 жовтня 2025 р., м. Полтава) / Полтавський державний аграрний університет.
Полтава: ПДАУ, 2025. Т. 2. 939 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова організаційного комітету: КАНЦЕДАЛ НАТАЛІЯ – к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

Секретар організаційного комітету: ЛЕГА ОЛЬГА – к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

Члени організаційного комітету:

ГНАТИШИН ЛЮДМИЛА – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів

ДУБІНІНА МАРИНА – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Миколаївського національного аграрного університету

ЗОРЯ ОЛЕКСІЙ - д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету

КОБЕЛЄВА ТЕТЯНА – д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

ЛПІСЬКИЙ РОМАН - к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

ПЕРЕРВА ПЕТРО - д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

ЄРШОВА НАТАЛІЯ – д.е.н., професор, професор кафедри обліку і фінансів Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

СЛАВКОВА ОЛЕНА - д.е.н, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Сумського національного аграрного університету

СУК ПЕТРО - д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування Відокремленого підрозділу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

БЕЗКРОВНИЙ ОЛЕКСАНДР – декан факультету обліку та фінансів, к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету

ГУБАРИК ОЛЬГА - к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровського державного аграрно-економічного університету

ПРИЙДАК ТЕТЯНА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

ПРОКОПИШИН ОКСАНА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету природокористування

ЯЛОВЕГА ЛЮДМИЛА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

© Автори, 2025

© Кафедра обліку і оподаткування, 2025

© Полтавський державний аграрний університет, 2025

КИЗИМ ЕДВІН, здобувач вищої освіти

ЛЕГА ОЛЬГА, к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування

ЛІПСЬКИЙ РОМАН, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування

Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ВПЛИВ СТРУКТУРИ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ЗА ПОКУПЦЯМИ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах господарювання особливе місце у фінансово-господарській діяльності підприємств займають розрахунки з покупцями, адже вони безпосередньо пов'язані з формуванням грошових потоків та забезпеченням фінансової стабільності. Своєчасне надходження коштів від реалізації продукції чи послуг визначає здатність підприємства виконувати свої зобов'язання перед постачальниками, кредиторами та державою, а також формувати ресурси для інвестиційного розвитку.

В останні роки спостерігається зростання частки дебіторської заборгованості у структурі активів підприємств, що є наслідком як посилення конкурентної боротьби на ринку, так і поширеної практики надання комерційного кредиту покупцям. Така тенденція, з одного боку, розширює можливості збуту продукції, а з іншого – підвищує ризики уповільнення грошових надходжень та виникнення прострочених боргів.

Загроза неповернення коштів покупцями має багатовимірний вплив на діяльність підприємства: вона знижує рівень платоспроможності, посилює фінансову залежність від зовнішніх джерел фінансування, зменшує інвестиційні можливості та може стати фактором втрати фінансової стійкості. Саме тому аналіз структури та динаміки дебіторської заборгованості за покупцями, а також розробка ефективних інструментів управління нею набувають особливої актуальності як у теоретичному, так і у практичному аспектах.

Аналіз дебіторської заборгованості за покупцями має ключове значення для оцінювання фінансової стійкості підприємства, оскільки саме від строків її погашення залежить рівень ліквідності та здатність підприємства забезпечувати безперервність грошових потоків. Чим більша частка прострочених розрахунків, тим вищі ризики втрати платоспроможності та необхідності залучення додаткових кредитних ресурсів. Важливим аспектом є співвідношення між короткостроковою та довгостроковою заборгованістю покупців. Наявність значної частки короткострокових боргів свідчить про швидше повернення коштів і підвищує фінансову гнучкість підприємства. Натомість переважання довгострокової дебіторської заборгованості створює ризики «заморожування» активів і може призвести до зниження оборотності капіталу. Не менш значущим чинником є концентрація дебіторської заборгованості на окремих покупцях. Якщо більша її частина зосереджена у кількох контрагентів, підприємство опиняється у залежності від своєчасності їхніх платежів. Будь-які затримки або фінансові проблеми таких покупців можуть спровокувати ланцюговий ефект неплатоспроможності. Тому

аналітична оцінка структури дебіторської заборгованості передбачає не лише кількісне вимірювання, але й врахування якісних характеристик, що формують базу для управлінських рішень.

Управління дебіторською заборгованістю передбачає впровадження комплексу інструментів, які забезпечують не лише своєчасність розрахунків із покупцями, а й мінімізацію фінансових ризиків. Систематичний контроль та моніторинг дають змогу своєчасно виявляти проблемні борги та оперативно реагувати на зміни у фінансовому стані контрагентів. Для цього використовуються такі механізми, як рейтингові оцінки надійності покупців, встановлення лімітів кредитування, постійний фінансовий моніторинг.

Важливим інструментом захисту підприємства є формування резерву сумнівних боргів. Його створення дає можливість знизити ризики від неповернення коштів і забезпечує більш достовірне відображення фінансового стану у звітності. Окрім цього, сучасна практика передбачає застосування факторингу та страхування дебіторської заборгованості, що дозволяє підприємству перетворювати відстрочені платежі на реальні кошти та знижувати ризик втрат у разі неплатоспроможності покупців. Нижче наведено таблицю практичних інструментів управління дебіторською заборгованістю.

Таблиця 1 - Інструменти управління дебіторською заборгованістю

Інструмент	Суть застосування	Переваги	Обмеження
Рейтингові оцінки покупців	Аналіз фінансового стану та платіжної дисципліни контрагентів, присвоєння класу надійності.	Дозволяє знизити ризик неплатежів, формує базу для диференціації умов кредитування.	Потребує доступу до фінансової інформації, додаткові витрати на аналіз.
Ліміти кредитування	Встановлення максимальної суми відстрочених платежів для кожного покупця.	Обмежує ризики концентрації боргів, дисциплінує контрагентів.	Може знижувати обсяги продажів при жорсткому підході.
Фінансовий моніторинг	Постійне відстеження виконання зобов'язань покупцями, контроль строків оплати.	Своєчасне виявлення прострочень, можливість оперативного реагування.	Потребує ресурсів для ведення контролю.
Резерв сумнівних боргів	Формування резерву для покриття потенційних збитків від неповернення дебіторки.	Підвищує достовірність фінансової звітності, знижує ризики втрат.	Зменшує обсяг прибутку, що підлягає розподілу.
Факторинг	Продаж дебіторської заборгованості спеціалізованій фінансовій компанії.	Забезпечує швидке отримання грошових коштів, зменшує ризик неплатежів.	Витрати на комісію факторингової компанії.
Страхування дебіторської заборгованості	Передача ризиків неплатежів страховій компанії.	Захищає від фінансових втрат у разі неплатоспроможності покупців.	Додаткові витрати на страхові премії.

Джерело: побудовано за [1; 2; 3; 4]

Використання зазначених інструментів управління дебіторською заборгованістю є ключовою умовою забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Вони дозволяють не лише систематизувати інформацію про покупців, а й своєчасно виявляти ризики, пов'язані з несвоєчасними або неповними розрахунками. Завдяки рейтинговим оцінкам та лімітам кредитування формується більш виважена кредитна політика, що захищає підприємство від надмірної концентрації боргів. Постійний фінансовий моніторинг створює передумови для оперативного реагування на зміни у поведінці контрагентів. Формування резерву сумнівних боргів дозволяє завчасно врахувати можливі втрати й уникнути викривлення фінансових результатів. Запровадження факторингу та страхування дебіторської заборгованості, своєю чергою, розширює інструментарій управління ризиками, забезпечуючи перетворення дебіторки на реальні грошові ресурси та знижуючи ймовірність фінансових потрясінь.

Таким чином, застосування цих інструментів є не просто технікою фінансового управління, а стратегічним підходом, який підвищує стабільність бізнесу, підтримує безперервність операційної діяльності та зміцнює довіру партнерів і інвесторів.

Список використаних джерел

1. Савченко, А., Горелик, Д., Гаврилюк, В., Вербіцький, О. (2025). Дебіторська заборгованість та її вплив на фінансовий результат діяльності підприємства. *Український економічний часопис*, (8), 123–127. <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2025-8-21>
2. Пушкарь, І., Богач, Д. (2024). Аналіз розрахункових операцій з покупцями та замовниками в контексті забезпечення стабільності фінансового стану підприємства. *Збірник наукових праць «ЛОГОС»*, (March 1, 2024; Paris, France), 46–47. <https://doi.org/10.36074/logos-01.03.2024.009>
3. Степаненко, О. (2025). Економічна природа дебіторської та кредиторської заборгованостей, їх місце в бізнес-процесах підприємства. *Сталий розвиток економіки*, (1 (52), 224-232. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-31>
4. Перерва, П. Г., Лега, О. В., Тютюнник, С. В., Тютюнник, Ю. М. (2025). Прибуток як основа фінансової стійкості та стратегічного розвитку підприємства. *Актуальні питання економічних наук*, (7). <https://doi.org/10.5281/zenodo.14790464>.

Бенько Віталій. Науковий керівник – Сисюк Світлана. Контроль витрат телекомунікаційних компаній	553
Бойко Б.М., Науковий керівник – Процик І.С. Інтелектуальна система класифікації споживачів для оптимізації маркетингових стратегій підприємства	556
Борисенко Дмитро. Борисенко Володимир. Інтегративне моделювання експлуатаційних показників сільськогосподарських агрегатів	560
Бразілій Гліб. Науковий керівник -Чичужко Марина. Цифрові платформи та автоматизація аналітичних процесів у бізнесі	563
Браїлко Ангеліна, Науковий керівник – Яловега Людмила. Форми економічного контролю в системі управління підприємством	566
Вербицька Вікторія, Коньова Катерина. Трансформація аудиту в умовах цифрової економіки	568
Джеріна Кароліна. Науковий керівник – Сейсебаєва Наталія. Вплив цифрової трансформації на систему внутрішнього контролю та безпеку бізнесу: адаптація моделі coso до нових умов	570
Дмишко Ярослав. Науковий керівник – Скаско Олег. Методичні підходи контролю та виявлення порушень у діяльності банків	572
Євченко Аліна. Науковий керівник – Семенова Катерина. Відтворення й амортизація основних засобів: економічний та обліковий аспекти	574
Смельянова Ольга. Науковий керівник – Татар Лариса. Негативні фактори в галузі інформатизації	577
Жепко Катерина. Науковий керівник – Семенова Катерина. Аналіз оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства	578
Жидко Поліна. Науковий керівник - Слюніна Тетяна. Огляд змін стандартів внутрішнього аудиту	581
Зікул Вероніка. Науковий керівник – Семенова Катерина. Аналіз необоротних активів АТ «укрзалізниця» та їх впливу на ліквідність підприємства	584
Зуб Вікторія. Науковий керівник – Дугар Тетяна. Суть аудиту та його функції	587
Калініченко Зоя. Дослідження та створення умов для розвитку економічного потенціалу підприємств-інноваторів в Україні	589
Кизим Едвін, Лега Ольга, Ліпський Роман. Вплив структури дебіторської заборгованості за покупцями на фінансову стійкість підприємства	592
Клименко Станіслав. Дупак Олександр. Науковий керівник - Дугар Тетяна Євгеніївна. Аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку ринку аудиторських послуг	595
Кобцева Руслана, Науковий керівник – Заїка Світлана. Інтеграція цифрових технологій у систему управлінської діагностики підприємства	597
Ковальчук Ірина. Науковий керівник – Варіс Ірина. Ризик-орієнтований кадровий аудит як засіб запобігання штрафам і підвищення ефективності взаємодії з персоналом	599
Kozyrev Andriy. Scientific supervisor – Zaika Svitlana. The role of management diagnostics in the modern management system	602

